

Postup posouzení návrhu akcelerační oblasti a tvorby podkladů pro návrh územního opatření pro akcelerační oblast ve vztahu k výskytu volně žijících živočichů, planě rostoucích rostlin a přírodních stanovišť

Tento metodický dokument stanovuje postup posouzení návrhu akcelerační oblasti a tvorby podkladů pro návrh územního opatření o podmínkách a zmírňujících opatření pro akcelerační oblast ve vztahu k výskytu volně žijících živočichů, planě rostoucích rostlin a přírodních stanovišť podle § 11 odst. 3 a 4 (návrhu) zákona o urychlení využívání obnovitelných zdrojů energie, a to před jeho účinností a po dobu přechodného období podle § 37 odst. 8 návrhu zákona, tj. do 31. prosince 2026.

I. Úvod

S ohledem na postupující změnu klimatu a na potřebu rozvoje a urychlení využívání obnovitelných zdrojů energie (dále „OZE“) byla dne 18. 10. 2023 přijata směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2023/2413 ze dne 18. října 2023, kterou se mění směrnice (EU) 2018/2001, nařízení (EU) 2018/1999 a směrnice 98/70/ES, pokud jde o podporu energie z obnovitelných zdrojů, a zrušuje směrnice Rady (EU) 2015/652. Touto směrnicí byla mimo jiné změněna také směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2018/2001 ze dne 11. prosince 2018 o podpoře využívání energie z obnovitelných zdrojů (dále jen „směrnice RED III“).

Směrnice RED III mj. zavazuje (čl. 15c odst. 1 směrnice RED III) členské státy k vymezení akceleračních oblastí, které přispějí k naplňování cíle rozvoje využívání OZE a ve kterých zavedení určitého druhu OZE nebude mít významný dopad na životní prostředí. V těchto oblastech mají být stanovena přiměřená pravidla, která zabrání nepříznivému dopadu záměrů pro využití OZE, pro něž je oblast vymezena, na životní prostředí nebo, pokud není možné jim zabránit, tyto dopady výrazně omezí. Návrh akcelerační oblasti má být předmětem posouzení SEA a pro záměry pro využití OZE v nich mají být stanovena uvedená pravidla (podmínky) a zmírňující opatření s cílem minimalizace dopadů na životní prostředí a konkrétně na volně žijící živočichy, planě rostoucí rostliny a přírodní stanoviště – tento postup má následně umožnit urychlení a usnadnění povolování záměrů v takto vymezených akceleračních oblastech (u záměrů umístovaných v akcelerační oblasti není dle směrnice RED III vyžadováno posouzení EIA).

K zajištění transpozice směrnice RED III je připraven návrh zákona o urychlení využívání některých obnovitelných zdrojů energie a změně souvisejících zákonů (dále jen „ZOZE“), nicméně s ohledem na lhůty stanovené směrnicí pro zajištění faktických kroků v oblasti urychlení využívání OZE je nezbytné souběžně s probíhajícím legislativním procesem připravovat podklady pro samotné vymezení prvních akceleračních oblastí. Níže je uveden postup tvorby podkladů pro návrh akceleračních oblastí ve vztahu k výskytu volně žijících živočichů, planě rostoucích rostlin a přírodních stanovišť, který se použije ve fázi před přijetím ZOZE (na základě § 11 odst. 4 ZOZE), přičemž tento postup již odpovídá úpravě posouzení návrhu akceleračních oblastí ve vztahu k výskytu volně žijících živočichů, planě rostoucích rostlin a přírodních stanovišť, která je v ZOZE navržena (v § 11 odst. 3 ZOZE).

II. Základní kroky k tvorbě podkladů pro návrh územního opatření (podmínek a zmírňujících opatření) ve vztahu k výskytu volně žijících živočichů, planě rostoucích rostlin a přírodních stanovišť

Za účelem návrhu podmínek a zmírňujících opatření, které mají být dle požadavků směrnice RED III stanoveny specificky pro každou akcelerační oblast je nezbytné zajistit především shromáždění a analýzu dostupných údajů (s využitím dat zpracovaných v rámci úkolu řešeného Výzkumným ústavem pro krajinu, dat nálezové databáze ochrany přírody (NDOP) a dalších databází, informací získaných v rámci konzultací), případné terénní ověření pro doplnění dat v potřebném rozsahu (nejsou-li doposud dostupná data z hlediska učinění závěrů o hodnotě území dostačující) a především zpracování samotného vyhodnocení z hlediska významnosti předpokládaných vlivů záměrů pro využití OZE (včetně souvisejících staveb nebo zařízení – dle § 2 písm. a) ZOZE) v navrhované akcelerační oblasti, na základě něhož bude možné stanovit adekvátní podmínky a zmírňující opatření.

Tyto kroky by tedy konkrétně měly zahrnovat:

- 1) Shromáždění podkladů o území navrhované akcelerační oblasti a provedení vstupní analýzy dat
 - shromáždění a využití dat NDOP, KVES, aktuální vrstvy mapování biotopů a dalších celostátních databází,
 - shromáždění výstupů provedených geografických analýz (mj. vrstev míry konfliktu s ochranou jiných veřejných zájmů, v tomto případě s ochranou přírody, zpracovaných VÚK)
 - zajištění konzultace s místně příslušnými orgány ochrany přírody (AOPK, krajské úřady) a místními experty (regionální muzea atp.),
 - provedení vstupní analýzy dat mj. s cílem vyhodnotit dostatečnost dostupných podkladů a stanovit potřebu doplnění dalších informací;
- 2) Identifikaci druhů (v rámci vstupní analýzy dat), jejichž přítomnost je dostatečně indikována typem prostředí nebo vyplývá z extrapolace dat, tedy druhů:
 - vázaných na specifické typy prostředí (biotopy), jejichž přítomnost je s ohledem na charakter území zřejmá,
 - a/nebo zachycených v rámci plošných systémů mapování (výskyt v rámci mapových čtverců apod.) nebo v navazujícím území shodného charakteru, u nichž je předpoklad výskytu na území navrhované akcelerační oblasti,

Výskyt těchto druhů není nutné dále ověřovat, je však nezbytné vyhodnotit způsob a míru jejich ovlivnění záměry pro využití OZE (pro účely návrhu podmínek a zmírňujících opatření).

- 3) Stanovení postupu, výběr ploch a zdůvodnění z hlediska potřeby verifikace a doplnění údajů o území a výskytu druhů či stanovišť (ověření výskytu druhů či významu konkrétních ploch atp.) formou

případného terénního šetření a vlastní zajištění takového průzkumu (pro účely splnění požadavku § 11 (návrhu) ZOZE se předpokládá alespoň jedna návštěva posuzovatele v území navržené akcelerační oblasti);

- 4) Vyhodnocení předpokládaných dopadů na druhy a přírodní stanoviště v závislosti na druhu OZE (včetně souvisejících staveb nebo zařízení – viz § 2 písm. a) ZOZE), pro nějž má být akcelerační oblast vymezena;
- 5) Zhodnocení možností vyloučení nebo omezení nepříznivých dopadů budoucích záměrů pro využití OZE v akcelerační oblasti na druhy, jejich biotopy a přírodní stanoviště, včetně specifikace možností, jak tyto dopady vyloučit či omezit;
- 6) Vyhotovení výsledného dokumentu „Posouzení akcelerační oblasti...” pro účely návrhu podmínek a zmírňujících opatření k vyloučení či omezení dopadů na druhy a přírodní stanoviště.

Níže je popsán metodický postup vypracování posouzení akcelerační oblasti v členění dle předpokládané podoby výsledného dokumentu „Posouzení akcelerační oblasti...”.

Pozn.: záměrem pro využití OZE se podle § 2 písm. a) ZOZE rozumí (1) stavba, soubor staveb nebo zařízení pro výrobu energie z obnovitelného zdroje energie nebo stavba, soubor staveb nebo zařízení využívající pro výrobu energie kombinaci různých druhů obnovitelných zdrojů energie, (2) změna stavby, souboru staveb nebo zařízení podle bodu 1, (3) stavba nebo zařízení nezbytné pro připojení stavby, souboru staveb nebo zařízení podle bodu 1 k distribuční, přenosové nebo přepravní soustavě, (4) stavba, soubor staveb nebo zařízení sloužící pro ukládání energie vyrobené stavbou, souborem staveb nebo zařízení podle bodu 1, které jsou připojeny ve stejném místě připojení, (5) technická a dopravní infrastruktura nezbytná pro provoz stavby, souboru staveb nebo zařízení podle bodu 1, s výjimkou staveb a zařízení distribuční, přenosové a přepravní soustavy, a (6) stavba, soubor staveb, zařízení nebo jiné opatření sloužící k vyloučení nebo zmírnění nepříznivých dopadů stavby, souboru staveb nebo zařízení podle bodu 1 do území.

III. Postup vypracování posouzení akcelerační oblasti – obsah posouzení

A. Identifikační údaje zpracovatele posouzení

Obsahuje identifikační údaje zpracovatele posouzení, které zahrnují jméno, příjmení, akademické tituly a údaje o autorizaci či jiné odpovídající kvalifikaci ve smyslu § 37 odst. 8 návrhu ZOZE. Tyto údaje musí být doplněny kontaktními informacemi (e-mailová adresa, telefonní číslo), případně názvem a kontaktními údaji instituce, již je zpracovatel zaměstnancem.

B. Údaje o posuzované akcelerační oblasti

1. označení posuzované akcelerační oblasti;
2. údaje o pořizovateli územně plánovací dokumentace zahrnující akcelerační oblast;
3. popis umístění a údaje o rozloze vymezované akcelerační oblasti, výkres s vyznačením území nad mapovým podkladem v měřítku 1:5000 nebo 1:10000, dotčená katastrální území;
4. údaje o druhu OZE, pro který se akcelerační oblast vymezuje, včetně předpokládaného rozsahu využití akcelerační oblasti z hlediska technologie daného druhu OZE (odhad možného výkonu/rozsahu záměrů pro využití OZE umístitelných v akcelerační oblasti) a dalších staveb nebo zařízení (ve smyslu § 2 písm. a) ZOZE);
5. přehled navržených variant vymezení akcelerační oblasti, jsou-li zpracovány, a přehled hlavních důvodů pro jejich zpracování, je-li to důvodné z hlediska ochrany přírody a krajiny.

C. Údaje o stavu přírody a krajiny v dotčeném území

1. Věcný popis charakteristik území se zaměřením na současný stav a chráněné zájmy podle zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů (dále „ZOPK“)

Přehled chráněných zájmů dostupný po analýze limitů, provedené při přípravě podkladů pro vymezení akcelerační oblasti (zohledněné limity ochrany přírody).

2. Přehled použitých informací a podkladů o území a chráněných zájmech dle ZOPK

Přehled existujících dat vztahujících se k dotčenému území, zejména údajů z NDOP, map citlivosti ptáků a netopýrů, vrstvy mapování biotopů, konsolidované vrstvy ekosystémů, popř. dalších zdrojů. Vždy s uvedením zdroje dat.

3. Údaje o provedených konzultacích

Pro doplnění údajů o území a výskytu druhů a přírodních stanovišť je nezbytné zajistit konzultace s místně příslušnými orgány ochrany přírody (se zástupci AOPK ČR a krajských úřadů) a využít případně údaje, které nejsou součástí NDOP nebo jiných celostátních databází. Vhodné je také konzultovat s místními experty, jako jsou pracovníci regionálních muzeí, případně dalšími znalci dotčeného území.

Konzultace je nezbytné dokumentovat a uvést s kým a kdy konzultace proběhla, jaký byl její závěr a jak byly informace využity v rámci posouzení.

4. Údaje o průběhu a výsledcích případného terénního šetření

Uvádí se popis rozsahu a zaměření (obsahu) terénního šetření a důvodů, které k volbě jeho rozsahu a zaměření vedly a údaje o termínu či termínech provedení, použitých metodách a případně údaje o dalších osobách zapojených do jejich provádění. Současně se uvádí v přehledné formě údaje o výsledcích terénního šetření.

V návaznosti na provedenou vstupní analýzu dostupných dat (viz kap. II a bod 2 výše) se rozsah a zaměření terénního šetření může lišit a zahrnovat např. pouze verifikaci a upřesnění dostupných dat, doplnění údajů o území a o výskytu druhů a přírodních stanovišť v potřebném rozsahu atp. Terénní šetření tak může být zaměřeno např. na ověření výskytu druhů vázaných na specifické typy prostředí, které výskyt neindikuje v dostatečné míře (např. polní mokřady lze z dostupných dat dovodit, ale výskyt citlivých druhů, např. hnízdění ptáků nebo výskyt lupenonožců může být potřebné ověřit), bližší upřesnění ploch s výskytem druhů zachycených plošnými datovými zdroji (např. specifikace ploch v území s výskytem křečka polního zachyceného pouze v rámci síťového mapování apod.) nebo doplnění informací nezbytných pro vyhodnocení vlivů na citlivé druhy (s ohledem na předpokládaný druh OZE a vlivy doprovodné infrastruktury), např. upřesnění charakteru výskytu druhu (hnízdni biotopy, zimoviště, potravní biotopy...), migračních tras atp. (jako např. specifikace období a migračních tras netopýrů při přeletech přes území akcelerační oblasti mezi letními koloniemi a zimovišti) aj.

Pozn.: viz výše kap. II – běžné, široce rozšířené druhy (právní úprava stanovená směrnicí RED III se týká mj. i obecně chráněných ptáků) i některé zvláště chráněné druhy, jejichž přítomnost je s ohledem na charakter území (typy prostředí, biotopů) zjevná a/nebo je dostatečně zachycena v rámci plošných systémů mapování, v navazujícím území shodného charakteru atp., není nutné zahrnovat do terénního šetření či průzkumů, je však nezbytné vyhodnotit způsob a míru jejich ovlivnění záměry pro využití OZE.

5. Přehled výskytu druhů a přírodních stanovišť

Zde se uvádí přehledně zpracovaný souhrn všech zjištěných informací získaných analýzou dat, na základě konzultací a terénním šetřením. Součástí posouzení je tak přehled druhů s výskytem, s uvedením stupně jejich ohrožení a současně přehled dílčích ploch významných z hlediska výskytu vzácných, a zvláště chráněných druhů nebo ploch významných např. jako místa rozmnožování, hnízdiště či úkryty atp. Dále je uveden seznam vyskytujících se přírodních stanovišť a zhodnocení jejich významu (rozsahu, kvality, míry ohrožení). Údaje jsou zpracovány rovněž formou mapových výstupů zpracovaných v měřítku odpovídajícímu potřebám posouzení, nejméně však v měřítku katastrální mapy. Formou příloh může být doplněna fotodokumentace a další relevantní materiály.

D. Vyhodnocení významnosti dopadů záměrů pro využití obnovitelného zdroje energie v akcelerační oblasti na druhy a přírodní stanoviště

Možné nepříznivé dopady záměrů pro využití OZE (včetně souvisejících staveb, zařízení a doprovodné infrastruktury – viz § 2 písm. a) ZOZE) na druhy, jejich biotopy a přírodní stanoviště se vyhodnotí se zohledněním charakteristik a specifik území navrhované akcelerační oblasti, případně navazujícího území (např. pokud by se v navazujícím území nacházely mokřady sloužící jako shromaždiště ptáků, může docházet ke zvýšení rizik a vlivů i v ploše akcelerační oblasti), vlastností a ekologických nároků dotčených druhů a stanovišť a odborných informací o dopadech, které jsou se záměry pro využití OZE spojeny.

V rámci vyhodnocení se stanoví, jaké druhy rostlin a živočichů (vč. volně žijících ptáků), resp. jejich biotopy a jaká přírodní stanoviště mohou být záměry pro využití OZE, pro něž je akcelerační oblast navrhována,

nepříznivě dotčeny. V textu posouzení se uvede jejich přehled (s členěním na jednotlivé skupiny druhů, uvedením míry ochrany a významnosti výskytu a předpokládaných dopadů).

Uvádí se základní charakteristiky vyhodnocených dopadů z hlediska:

- fáze záměru: 1. příprava, 2. výstavba, 3. provoz
- způsob ovlivnění: 1. dopady přímé (mortalita, přímý zábor a zničení biotopu), 2. dopady nepřímé (rušení, ovlivnění znečištěním, změnou vodního režimu aj.)
- vratnost dopadů: 1. vratné, 2. částečně vratné, 3. nevratné
- doby trvání dopadů: 1. chvilkové, 2. krátkodobé, 3. střednědobé, 4. dlouhodobé, 5. trvalé
- pravděpodobnosti vzniku dopadů: 1. téměř vyloučené, 2. málo pravděpodobné, 3. středně pravděpodobné, 4. velmi pravděpodobné, 5. jisté

a dále

Velikost dopadů: přímá kvantifikace / semikvantitativní stupnice (např. intenzita: vysoká – střední – nízká)

Významnost dopadů bude posouzena na základě:

- zhodnocení citlivosti dotčených druhů a přírodních stanovišť, míry ohrožení, významnosti jejich výskytu,
- zhodnocení vlivů záměru z hlediska jejich charakteristik, zejména pak způsobu a intenzity ovlivnění.

V závěru tohoto vyhodnocení významnosti dopadů se stručně a přehledně uvádí základní údaje zjištěné v rámci zpracování posouzení (zhodnocení celkové významnosti území z hlediska výskytu druhů, jejich biotopů a přírodních stanovišť a uvedení nejzásadnějších zjištění o druzích a stanovištích) a především přehled identifikovaných dopadů s uvedením míry jejich významnosti.

E. Zhodnocení a specifikace možností vyloučení nebo omezení nepříznivých dopadů záměrů pro využití obnovitelného zdroje energie v akcelerační oblasti na druhy, jejich biotopy a přírodní stanoviště

V návaznosti na závěry týkající nepříznivých dopadů záměrů pro využití OZE v akcelerační oblasti (včetně souvisejících staveb, zařízení a doprovodné infrastruktury – viz § 2 písm. a) ZOZE) na druhy, jejich biotopy a přírodní stanoviště se uvádí odborné zhodnocení (doporučení) možností vyloučení nebo omezení nepříznivých dopadů, včetně specifikace takových možností z hlediska:

- vhodnosti využití jednotlivých ploch v rámci akcelerační oblasti,
- vhodných termínů provedení a provozu záměrů pro využití OZE a případně vhodných termínů dalších aspektů organizace činností a údržby území akcelerační oblasti,
- dostupných variant řešení a technických opatření,
- možností náhrady narušených biotopů druhů nebo přírodních stanovišť.

Ministerstvo životního prostředí, květen 2025